

CHAQALOQLARDA PATALOGIK SARIQLIK SABABLARI

Niyozova Durdona Shavkatovna

Buxoro davlat tibbiyot instituti, Pediatriya kafedrasida assistenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7472849>

Yangi tug'ilgan chaqaloqlarning sariqligi - bilirubin almashinuvining buzilishi tufayli hayotning birinchi kunlarida bolalarda teri va shilliq pardalarida terida sariq rangni paydo bo'lishi bo'lib, uning turi mavjud:

Fiziologik sariqlik - qisqa vaqt ichida yo'qoladi;

Patologik sariqlik - kasalliklar tufayli yuzaga keladi va ko'pincha tibbiy nazoratni talab qiladi.

Fiziologik sariqlik - yangi tug'ilgan chaqaloqlarda eng ko'p uchraydigan sariqlik. Bu chaqaloqlarning taxminan 60-70 foizida uchraydi va tug'ilgandan 3-4 kun o'tgach paydo bo'ladi. Bu holat kasallik emas va vaqt o'tishi bilan o'tib ketadi. Bu maxsus modda - bilirubin almashinuvini bog'liq hisoblanadi.

Bilirubin gemoglobin parchalanganda hosil bo'ladigan qizil-sariq pigmentdir. Ko'p miqdorda teriga tarqalishi sababli, teri sarg'ayadi.

Fiziologik sariqlikda bolalarning umumiy holati o'zgarmaydi. Faqat juda oshib ketsa, chaqaloqlar uyquchan bo'lib, kam emishadi, ba'zida ular ko'p qusadi. Sariqlikning og'irligi tashqi o'zgarishlar bilan emas, balki qondagi bilvosita bilirubin darajasi bilan baholanadi. Bola hayotining 3-kunida u maksimal darajaga yetadi. Bolaning tanasi ortiqcha bilirubin bilan "kurashadi", uni qon oqsili albumin bilan bog'laydi va shu bilan uning toksik ta'sirini oldini oladi.

Bilirubin darajasining juda kuchli o'sishi bilan albumin uni to'liq "to'sib qo'ya olmaydi" va u asab tizimiga kiradi. Bu, birinchi navbatda, hayotiy nerv markazlariga, miyaga toksik ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Bu holat "yadroviy sariqlik" yoki "bilirubin ensefalopatiyasi" deb ataladi.

Yangi tug'ilgan chaqaloqlarda patologik sariqlikning belgilari:

qattiq uyquchanlik;

talvasalar;

so'rish refleksining pasayishi.

Asoratlarga quyidagilar kiradi:

karlik;

falajlik;

aqliy zaiflik.

Yangi tug'ilgan chaqaloqlarda patologik sariqlik

Patologik sariqlik ko'pincha tug'ilgandan keyingi birinchi kun ichida o'zini namoyon qiladi. Ko'pincha jigar va taloq kattalashadi, najas rangi o'zgarishi

mumkin, siydik esa quyuq rangga ega bo'ladi, ba'zida yangi tug'ilgan chaqaloqning terisida ko'karishlar va petechial qon ketishlar o'z-o'zidan paydo bo'ladi. Qon testida qizil qon hujayralarining parchalanishi (gemoliz) va anemiyaning kuchayishi belgilari mavjud bo'ladi.

Ona va yangi tug'ilgan chaqaloqning qon guruhlari yoki Rh omiliga mos kelmasligi bilan qizil qon tanachalarining ommaviy nobud bo'lishi (gemoliz) sodir bo'ladi. Og'ir sariqlik ko'pincha onaning qon guruhi manfiy bo'lsa va bolada esa musbat bo'lsa paydo bo'ladi. Har bir keyingi homiladorlikda bunday asoratlar xavfi ortadi. Aynan shuning uchun ham manfiy Rh omili bo'lgan ayollar uchun abort qilish ayniqsa xavflidir.

Yangi tug'ilgan chaqaloqlarda patologik sariqlik bo'lishi mumkin:

konyugativ ("konyugatsiya" - bog'lanish, bog'lash), uning jigar fermenti yetishmovchiligidagi sababi;

gemolitik ("gemoliz" - qizil qon tanachalarining parchalanishi), gemoglobin yoki qizil qon tanachalari tuzilishining o'zgarishi bilan qon muvofiqligi muammolari bilan bog'liq;

jigar (parenximal), turli xil jigar kasalliklaridan kelib chiqqan;

mexanik (obstruktiv) - safroning normal chiqishini buzgan holda rivojlanadi.

Fermentlar qandaydir sabab bilan jigar hujayralarida bilirubinni faol ravishda bog'lamasa va qayta ishlamasa Konyugativ sariqlik paydo bo'ladi.

Gemolitik sariqlik

Shuningdek, u eritrotsitlar fermentativ tizimlarining yetishmovchiligi, gemoglobin tuzilishining buzilishi bilan rivojlanishi mumkin. Eritrotsitlarning nobud bo'lishiga turli xil genetik jihatdan aniqlangan kasalliklar, masalan, mikroferotsitoz (Minkovski-Choffard anemiyasi), gemoglobin tuzilishining buzilishi sabab bo'lishi mumkin. (masalan, o'roqsimon hujayrali anemiya bilan), eritrotsitlarning o'zi shakli va tuzilishidagi o'zgarishlar va boshqalar)

Jigar (yoki parenximal) sariqlik

Ular jigar to'qimalari (parenximasi) viruslar, bakteriyalar, protozoa yoki toksinlar tomonidan zararlanganda rivojlanadi. Gepatit B va C, sitomegalovirus infeksiyasi va sepsis bilan qonda bilirubin to'planadi, teri va shilliq pardalar yashil-sariq rangga aylanadi, jigar va taloq kattalashadi. Najas oq rangga aylanadi, ammo siydik, aksincha, yorqinroq rangga ega bo'ladi. Bunday sariqlik murakkab tarzda davolanadi, bu kasallikning sababiga ta'sir qiladi. Bunday hollarda yuqumli jarayonni davolashsiz amalga oshirish mumkin emasligi aniq. Afsuski, hozirgi vaqtda barcha tug'ma infeksiyalar uchun samarali davolash usullari mavjud emas. Bu, ayniqsa, yuqumli kasalliklar mavjud bo'lganda,

chaqaloqqa infeksiyani yuqtirish xavfini kamaytirish uchun homiladorlik uchun ehtiyotkorlik bilan tayyorgarlik ko'rish zarurligini yana bir bor ta'kidlaydi.

Mexanik (obstruktiv) sariqlik

Safro chiqishi buzilganda paydo bo'ladi. Buning sababi malformatsiyalar, atreziya (rivojlanmagan), neoplazmalar (shu jumladan boshqa organlardan) tufayli o't yo'llarining o'tkazuvchanligini buzish bo'lishi mumkin. Ba'zi kasalliklarda o'tning o'zi qalin va yopishqoq bo'lib, o't yo'llarida to'planadi. O't ko'payib ketadi va safro qon oqimiga kiradi, bu sariqlik belgilarini keltirib chiqaradi. Davolash sariqlikning sababiga bog'liq, ammo ba'zi hollarda jarrohlik kerak bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Racha Khalaf, Claudia Phen, Sara Karjoo and Michael Wilsey Cholestasis beyond the neonatal and Infancy Periods // *Pediatr Gastroenterol Hepatol Nutr.* — 2016. — 19(1). — P. 1-11/
2. Naureen Memon, Barry Weinberger, Thomas Hegyi and Lauren M Aleksunes Inherited Disorders of Bilirubin Clearance // *Pediatr Res.* — 2016. — 79(3). — P. 378-386.
3. Surkov A.I. Differential diagnosis of hepatolienal syndrome in children // *Pediatric practice. Gastroenterology.* - 2013. - September. — P. 7-15.17. Jagadisan B., Srivastava A. Child with Jaundice and Pruritus: How to Evaluate?// *Indian J Pediatr.* — 2016. — 83(11). — P. 1311-1320.